

Nr 9

Justitiekammarens betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts i prop. 1974:1 gjorda framställning om anslag för budgetåret 1974/75 till Byggnadsarbeten för domstolsväsendet jämte motion.

STATENS ALLMÄNNA FASTIGHETSFOND

1. Byggnadsarbeten för domstolsväsendet. Kungl. Maj:ten har i propositionen 1974:1 bilaga 4 (justitiedepartementet) under punkten II:2 (s. 120 och 121) föreslagit riksdagen att till Byggnadsarbeten för domstolsväsendet för budgetåret 1974/75 anvisa ett investeringsanslag av 17 000 000 kr.

Motion

I motionen 1974:966 av fru Hambræus m. fl. (c, fp) hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:ten begär att beslutet om upphörande av Nedansiljans domsaga måtte upphävas.

Tidigare handläggning av frågor om domkretsändringar

Av 1969 års riksdag fastställda principer för domkretsindelningen

På grundval av bl. a. de förslag som upptagits av domstolskommittén i dess betänkande (SOU 1967:4) Ny domkretsindelning för underrätterna framlade Kungl. Maj:ten i propositionen 1969:44 för riksdagens godkännande riktlinjer för den framtida domkretsindelningen för de allmänna underrätterna.

Domkretsarna borde enligt dessa riktlinjer helst göras så stora att de gav arbetsunderlag för minst tre domare. Stora möjligheter till undantag från denna princip skulle dock finnas. Den nya domkretsindelningen avsågs bli genomförd successivt och i huvudsak vara slutförd år 1975. Det förutsågs emellertid i propositionen att ändringarna i domkretsindelningen i några fall skulle komma att ta längre tid att genomföra.

I fråga om domkretsindelningen anförde första lagutskottet i sitt i denna del av riksdagen godkända utlåtande (ILU 1969:38, s. 45 ff) följande synpunkter:

Tillkomsten av principförslaget rörande landets indelning i domkretsar har motiverats av att kommunindelningsreformens genomförande leder till att åtskilliga av de nuvarande domkretsarna bryts sönder och av att den nuvarande domkretsindelningen är otidsenlig. Revisionen av domkretsindelningen har därför inte ansetts böra begränsas till de på grund av kommunindelningsreformen ofrånkomliga justeringarna utan man har velat begagna tillfället att nu dra upp riktlinjerna för en framtida

domkretsindelning, som på längre sikt kan påräknas bli ändamålsenlig.

Utskottet delar uppfattningen att grunderna för domkretsindelningen bör bli föremål för ställningstagande av riksdagen i likhet med vad som skedde före indelningarna i distrikt för polis-, åklagar- och exekutionsväsendet. Vad frågan gäller är alltså att ange vissa riktlinjer i stort för den framtida indelningen. Givetvis bör praktiska skäl som gör sig gällande i de särskilda fallen kunna föranleda avvikelser från riktlinjerna. Allmänhetens berättigade krav på god rättsvård och en fullgod service träder i förgrunden då det gäller att göra en lämplig indelning. Stor betydelse måste fästas vid samhörigheten geografiskt och i annat hänseende mellan olika orter och bygder, vid centralorternas uppgift att erbjuda kommunerna fullgod allmän service, vid kommunikationer och vid förutsättningarna över huvud taget för behövlig kontakt mellan domstolen och domkretsens olika delar. Utskottet fäster stor vikt vid uttalandena i propositionen om att alla ändringar i den judiciella indelningen skall föregås av särskilda utredningar beträffande de lokala förhållandena inom de domkretsar som berörs och vill betona att stor hänsyn bör tas till de synpunkter som från lokalt håll kan komma att anföras rörande bygdens behov från rättsvårdssynpunkt och i fråga om service. Ett sådant tillvägagångssätt medför självfallet att praktiska frågor kommer att inta en framskjuten plats vid bedömningarna men utesluter inte att grundläggande principer bör tas som utgångspunkter för arbetet med domkretsregleringarna.

Av de riktlinjer för domkretsindelningen som framlagts i propositionen har endast den som avser domkretsarnas storlek, rörande vilken flera motioner väckts, föranlett tvekan inom utskottet. Departementschefen har anfört att domstolar med bara två domare bör inrättas endast när särskilda skäl av lokal natur påkallar detta. Som framgår av det föregående fäster utskottet särskild vikt vid skäl av detta slag och anser, att hänsynstagande härtill kan leda till ett bibehållande av tvådomarsdomsagor i större utsträckning än departementschefen förutsatt och därmed även till ett högre antal domkretsar än kommittén föreslagit. Utskottet anser sålunda, att de av departementschefen angivna riktlinjerna bör tillämpas med stor försiktighet. Om en domstol med endast två domare är så belägen att en indragning av domstolen skulle påtagligt försämra den rättssökande allmänhetens krav på service eller eljest medföra väsentliga olägenheter för enskilda eller det allmänna bör undantag från principen göras. I sammanhanget bör även betonas att domsagokansli i centralort så långt möjligt bör bibehållas. Bland andra faktorer som bör kunna påverka avgörandet är avstånd och kommunikationer. Även lokalfrågorna bör tillmätas stor betydelse. Utskottet utgår från att Kungl. Maj:t efter de utredningar varom ovan nämnts noga överväger frågan och utnyttjar de möjligheter som finns att bevara även domstolar med endast två domare. Skäl av nämnda slag kan enligt utskottet befinnas vara så starka att de motiverar bibehållande av domkrets som ger arbete för endast en domare. Med dessa jämkningar är utskottet berett att godta propositionens förslag i denna del. Om ändring i ovan angivna riktlinjer framdeles finnes motiverade bör frågan härom underställas riksdagens prövning. Utskottet återkommer i det följande till de möjligheter som erbjuds att anordna juristkollegium i de fall då domstolen sysselsätter mindre än tre domare.

Som nämnts inledningsvis är 1 kap. 2 § i förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken utformad så att i tingsrätt skall finnas en chefsdomare och minst två andra lagfarna domare. Utskottets ställningstagande i fråga om tvådomarkretsarna föranleder en jämkning av paragrafen så att däri i stället föreskrivs att i tingsrätt skall finnas en chefsdomare och en eller flera andra lagfarna domare. Punkt 4 i övergångsbestämmelserna bör

jämkas till att avse endast enmansdomstolar. Till domarnas benämning återkommer utskottet senare.

Av det ovan sagda framgår att utskottet inte har någon erinran mot den i propositionen föreslagna principen att domkretsarna bör byggas upp med kommuner som minsta enheter. Utskottet vill dock inte underlåta att – med tanke på mycket stora kommuner – ifrågasätta huruvida på längre sikt det nuvarande sambandet mellan domkretsindelning och kommunindelning behöver vidmakthållas.

I några motioner har yrkats att förslag till ny domkretsindelning alltid skall underställas riksdagen för yttrande innan beslut fattas. Ett sådant förfarande strider mot den praxis som hittills tillämpats vid ändringar i den judiciella indelningen liksom mot vad som tillämpats i andra liknande sammanhang. Härtill kommer att ett tillmötesgående av motionärernas önskemål skulle kräva antingen proposition till riksdagen vid varje planerad indelningsändring eller utarbetande av ett förslag till ny indelning omfattande hela landet. Den senare lösningen skulle vara möjlig om genomförandet kunde ske samtidigt för hela landet. Som departementschefen framhållit är det emellertid av flera skäl – främst hänsyn till personalen och lokalförhållanden – fördelaktigt om genomförandet kan ske successivt. Utskottet kan därför ej ansluta sig till motionärernas förslag.

Det ankommer sålunda på Kungl. Maj:t att efter erforderliga utredningar besluta om domkretsindelningen för underrätterna.

I fullständighetens intresse kan här hänvisas till interpellationsdebatter angående domsagoreglering i riksdagens första och andra kammare den 16 april 1970.

Beslutade ändringar i domkretsindelningen

Genom verkställda ändringar i landets judiciella indelning har efter 1969 års riksdagsbeslut antalet underrätter nedbringats från 137 till f. n. 101 (se prop. 1970:203, SU 1970:206, rskr 1970:422, prop. 1971:167, JuU 1971:28, rskr 1971:314 och prop. 1973:169, JuU 1973:40, rskr 1974:346, JuU 1973:44, rskr 1974:376).

Under åren 1971 och 1973 fattade Kungl. Maj:t beslut om vissa ändringar i domkretsindelningen fr. o. m. den 1 januari 1974 i Stockholms län, Göteborgs och Bohus län, Skaraborgs län, Västmanlands län, Kopparbergs län och Gävleborgs län. Kungl. Maj:t förordnade därefter, med beaktande även av beslutande ändringar i den kommunala indelningen, om den judiciella indelningen i hela riket fr. o. m. den 1 januari 1974 (se SFS 1973:740). Ändringarna innebar bl. a. att Vara tingsrätt upphörde och dess domkrets förenades med domkretsen för Lidköpings tingsrätt, att Västmanlands mellersta tingsrätt upphörde och dess domkrets förenades med domkretsen för Sala tingsrätt och att Malungs tingsrätt upphörde och dess domkrets förenades med domkretsen för Mora tingsrätt.

Kungl. Maj:t har vidare fattat beslut om att inom de närmaste åren domkretsarna för följande tingsrätter skall förenas med domkretsarna för nedan angivna tingsrätter, nämligen Uppsala läns norra tingsrätt med

Uppsala tingsrätt senast den 1 januari 1975, Hallands södra tingsrätt med Halmstads tingsrätt senast den 1 januari 1975, Folkungabygdens tingsrätt med Motala tingsrätt senast den 1 januari 1976, Strömstads tingsrätt med Uddevalla tingsrätt senast den 1 januari 1976 och Nedansiljans tingsrätt med Falu tingsrätt den 1 januari 1977.

Kungl. Maj:ts ovannämnda beslut under åren 1971 och 1973 innebar även att Västra Hälsinlands tingsrätt den 1 januari 1974 skulle upphöra och dess domkrets förenas med domkretsen för Hudiksvalls tingsrätt. I prop. 1973:169 föreslog Kungl. Maj:t i anledning av den sålunda beslutade indelningsändringen bl. a. att vid Hudiksvalls tingsrätt skulle inrättas en rådmans tjänst. I samband med propositionen behandlade justitieutskottet fyra motioner som syftade till att Västra Hälsinglands tingsrätt skulle bestå. I sitt av riksdagen godkända betänkande JuU 1973:44 anförde utskottet bl. a. att åtskilliga synpunkter av sådan art som enligt försäta lagutskottets uttalande förtjänade särskilt hänsynstagande vid domsagoregleringar framförts under den remissbehandling som föregick beslutet om indragning av Västra Hälsinglands tingsrätt. Enligt utskottet hade liknande skäl för domstolens bevarande därefter framförts från lokalt håll. Inom utskottet ledde vad sålunda åberopats bl. a. rörande avstånd och kommunikationer till viss tveksamhet beträffande tillämpningen av 1969 års riktlinjer vid avgörande av om tingsrätten i Ljusdal borde bestå. Vidare ansåg utskottet det inte klart framgå av föreliggande material att arbetsunderlaget i Västra Hälsinglands tingsrätt var för litet för en ordinarie domare. Med hänsyn till det anförda fann utskottet att redan en bedömning i enlighet med riksdagens uttalanden år 1969 kunde leda till ett bibehållande av Västra Hälsinglands tingsrätt. Vid avgörande av indragningsfrågan kunde emellertid enligt utskottets mening inte uteslutande beaktas nämnda riksdagsuttalanden utan riktlinjerna måste även ses i belysning av de beslut om ett regionalpolitiskt handlingsprogram och om medlen i den fortsatta regionalpolitiska stödverksamheten m. m. som statsmakterna fattat år 1972 och 1973.

Utskottet fortsatte:

Såvitt gäller tingsrätten i Ljusdal bör särskilt framhållas att Ljusdal ligger inom det inre stödområdet och utgör ett av de regionala centra, beträffande vilka chefen för inrikesdepartementet i prop. 1972:111 uttalat att särskilda insatser från samhällets sida kan bli aktuella för att upprätthålla regional service. Mot bakgrund härav kan med fog hävdas att en indragning av tingsrätten i Ljusdal – med de konsekvenser denna åtgärd skulle få för bl. a. rättssökande och för samhällsverksamheten i regionen – direkt skulle motverka de syften statsmakterna uttalat sig för på det regionalpolitiska området.

En sammanvägning av riksdagens uttalanden år 1969 vid antagandet av riktlinjerna för domkretsindelningen med riksdagens beslut år 1972 om riktlinjerna för regionalpolitiken ger enligt utskottets mening till resultat att tingsrätten i Ljusdal bör bibehållas. Vad utskottet sålunda i anledning av motionerna uttalat bör ges Kungl. Maj:t till känna.

Utskottet är medvetet om att ett hänsynstagande till regionalpolitiska synpunkter på sätt här ovan skett kan föranleda ett bibehållande av de

efter den 1 januari 1974 bestående tingsrätterna i något större utsträckning än som hittills kunnat förutses. Utskottet anser sig emellertid i detta ärende icke böra — utöver vad som framgår av det föregående — dra upp några närmare riktlinjer för de överväganden som kan erfordras i detta hänseende. Det får liksom hittills ankomma på Kungl. Maj:t att i de särskilda fallen besluta om domkretsindelningen.

Efter riksdagsbehandlingen beslöt Kungl. Maj:t den 20 december 1973 att tingsrätten i Ljusdal skulle bestå (se SFS 1973:1183).

Kungl. Maj:ts beslut beträffande Nedansiljans tingsrätt

Områdena för Gagnefs, Leksands och Rättviks kommuner i deras omfattning efter den 1 januari 1974 bildar domkrets för Nedansiljans tingsrätt, som har kansli i Leksand och tingsställen i Leksand och Rättvik.

På grundval av en av domstolsberedningen företagen utredning angående ändrad judiciell indelning i Kopparbergs län, redovisad i en departementspromemoria den 20 april 1970 (stencil Ju 1970:8) och efter remissbehandling av promemorian föreskrev Kungl. Maj:t i beslut den 29 juni 1970 att Nedansiljans tingsrätt den 1 januari 1974 skulle upphöra och tingsrättens domkrets med visst undantag, som här saknar intresse, skulle förenas med domkretsen för Falu tingsrätt.

I departementspromemorian anfördes bl. a. att till följd av ändringar i kommunindelningen befolkningsunderlaget i domkretsen skulle komma att minska, vilket pekade på att Nedansiljans tingsrätt inte på sikt skulle ha arbetsunderlag ens för en domare. Enligt promemorian borde Nedansiljans tingsrätt sammanläggas med Falu tingsrätt. Tidpunkten för genomförandet borde bestämmas till den 1 januari 1974 med hänsyn till det pågående arbetet med att lägga upp nya fastighetsböcker i domsagan och behovet av tillbyggnad av tingshuset i Falun.

I fråga om indragningen av Nedansiljans tingsrätt förklarade sig flertalet remissinstanser inse att tingsrätten på sikt inte kunde bestå. De ansåg dock erforderligt att indragningen fick anstå till dess den pågående fastighetssaneringen var slutförd.

I skrivelse till chefen för justitiedepartementet år 1972 hemställde Mora regionkommitté att domkretsen för Nedansiljans tingsrätt skulle förenas med domkretsen för Mora tingsrätt i stället för med Falu tingsrätt. Skrivelsen remissbehandlades varvid flertalet remissinstanser, bl. a. Gagnefs och Leksands kommuner, motsatte sig förslaget.

Kungl. Maj:t fann i beslut den 27 april 1973 ej skäl att frångå beslutet den 29 juni 1970 i vidare mån än att bl. a. indragningen av Nedansiljans tingsrätt uppskötts till den 1 januari 1977 (se SFS 1973:325).

Vissa regionalpolitiska ställningstaganden

Länsprogram 1970

I sin redovisning inom ramen för länsprogram 1970 hänför länsstyrelsen i Kopparbergs län Leksand och Rättvik till serviceorter i glesbygd samt anför att dessa kommuner genom turismens omfattning kan sägas ha utvecklats till framträdande serviceorter. Sysselsättningsutvecklingen har emellertid enligt länsstyrelsen varit vikande och en förstärkning av orterna bör därför ske genom fortsatt och vidgat näringspolitiskt stöd (se prop. 1972:111, bilaga 1, bilag B s. 251).

Statsmakternas beslut om regionalpolitiskt handlingsprogram m. m. 1972 och 1973

Beträffande riksdagens beslut om riktlinjer för regionalpolitiken och om medel i den fortsatta regionalpolitiska stödverksamheten m. m. hänvisas till prop. 1972:111 och InU 1972:28 samt prop. 1973:50 och InU 1973:7.

Beträffande Leksand och Rättvik skall här nämnas att kommunerna ligger inom det allmänna stödområdet men utanför det inre stödområdet. De är klassificerade som kommuncentra och utgör således ej s. k. regionala centra och tillhör ej heller den grupp av orter beträffande vilka chefen för dåvarande inrikesdepartementet i prop. 1972:111 uttalat att särskilda insatser från samhällets sida kan bli aktuella för att upprätthålla servicenivån. Som kommuncentra definieras kommuner med centralorter, vilkas funktioner i huvudsak är begränsade till invånarna i den egna kommunen. Sysselsättningsmöjligheterna i kommuncentra i glesbygd bör enligt uttalanden i prop. 1972:111 (Bilaga 1 s. 422 och 483) kunna förbättras genom regionalpolitiskt stöd.

Vissa uppgifter om Gagnefs, Leksands och Rättviks kommuner

Enligt den befolkningsstatistik som bygger på kyrkobokföringen uppgick folkmängden den 31 december 1973 till 8 652 i Gagnefs kommun och till 10 634 i Rättviks kommun. I det område som numera utgör Leksands kommun uppgick folkmängden år 1960 till 13 285, år 1970 till 12 339, år 1971 till 12 278, år 1972 till 12 280 och år 1973 till 12 434.

Leksands och Rättviks kommuner utgör Rättviks polisdistrikt. Gagnefs kommun ingår som en del i Borlänge polisdistrikt. Rättviks polisdistrikt hör till Falu åklagardistrikt. Borlänge polisdistrikt utgör Borlänge åklagardistrikt. I Rättvik finns en advokatbyrå. De tre kommunerna i tingsrättens domkrets ingår i Falu lantmäteridistrikt.

En stor del av fastigheterna i Kopparbergs län är på grund av de särpräglade fastighetsförhållandena, vilka bl. a. karakteriseras av en långtgående ägosplittring, ännu ej överförda till nya fastighetsböcker.

Uppläggandet av nya fastighetsböcker, som utgör ett för länet speciellt problem, sker på grundval av äganderättsutredningar, som verkställs av lantmäteriet. Fastighetssaneringen bedrivs av särskilda lantmäterienheter, av vilka en är stationerad i Leksand och har en avdelning förlagd i Rättvik.

Vissa uppgifter om Nedansiljans tingsrätt

I Nedansiljans tingsrätt tjänstgör en lagman, en tingsfiskal, fyra tingsnotarier, 13,5 domstolsbiträden och en expeditionsvakt.

Antalet till domstolen inkomna tvistemål och brottmål samt inskrivningsärenden utgjorde:

År	Mål	Inskrivningsärenden
1971	317	12 108
1972	340	8 742
1973	297	11 540

Utredning angående metoder för att mäta arbetsbelastningen i tingsrätterna

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 april 1973 har sakkunniga tillkallats för att utreda frågan om metoder för att mäta arbetsbelastningen i tingsrätterna. I anförande till statsrådsprotokollet för nämnda dag uttalade statsrådet Geijer bl. a. följande:

Antalet tingsrätter är f. n. 104. Tingsrätterna är mycket olika stora. Den största av dem har mer än 70 ordinarie domare, de 17 minsta har bara en domare. Motsvarande variationer föreligger givetvis beträffande annan personal. Lönekostnaderna för personalen i tingsrätterna uppgår enligt 1973 års statsverksproposition till ca 200 milj. kr.

— — —
Fördelningen av olika mål och ärenden på de skilda tingsrätterna varierar starkt.

— — —
En förutsättning för att de resurser som ställs till förfogande för tingsrätterna skall kunna fördelas riktigt mellan tingsrätterna och därmed utnyttjas effektivt är att arbetsbelastningen i de skilda tingsrätterna kan jämföras på ett någorlunda rättvisande sätt. Normer för beräkningar som kan läggas till grund för sådana jämförelser har tidigare framräknats och under lång tid i större eller mindre utsträckning varit vägledande för resurstilldelningen. På grund av olika reformer inom domstolsväsendet har det emellertid blivit allt svårare och numera helt omöjligt att tillämpa dessa normer.

I direktiven framhölls vidare att utredningen bör avse alla personalkategorier. Det bör ankomma på de sakkunniga att närmare överväga huruvida och i vad mån inskrivningsärenden bör beaktas i sammanhanget. Detsamma bör gälla lagsökningar och betalningsförelägganden. Närmare direktiv för utredningen har inte meddelats.

Utskottet

I detta betänkande behandlar utskottet Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag såvitt gäller anslaget Byggnadsarbeten för domstolsväsendet jämte en motion om bibehållande av Nedansiljans tingsrätt.

Kungl. Maj:ts förslag innebär att riksdagen under ifrågavarande punkt för nästa budgetår skall anvisa ett investeringsanslag av 17 milj. kr. Medelsberäkningen avser bl. a. en om- och tillbyggnad av tingshuset i Falun, vilken efter beslut av Kungl. Maj:t i december förra året projekterats av byggnadsstyrelsen inom en kostnadsram av 5,7 milj. kr. i prisläget den 1 april 1973. Projektet, som enligt i statsverkspropositionen redovisad investeringsplan beräknas vara färdigställt den 1 oktober 1975, är föranlett dels av Falu tingsrätts behov av sessionssalar och kontorslokaler för fastighetsdomstolen vid tingsrätten, dels av Kungl. Maj:ts beslut den 27 april 1973 att Nedansiljans tingsrätt i Leksand skall upphöra den 1 januari 1977 och tingsrättens domkrets förenas med domkretsen för Falu tingsrätt.

I motionen 1974:966 yrkas att riksdagen skall begära att Kungl. Maj:t upphäver beslutet om indragning av Nedansiljans tingsrätt. Motionärerna framhåller att Falu tingsrätt redan är mycket stor och inte har behov av något tillskott för att utgöra en rationell arbetsenhet. Nedläggningen av Nedansiljans tingsrätt kommer enligt motionärerna att medföra en viss försämring av servicen för befolkningen i domkretsen samt en kännbar förlust av arbetstillfällen för Leksands kommun. Motionärerna pekar på att befolkningsutvecklingen i domkretsen, som tidigare varit nedåtgående, har vänt uppåt samt att Siljansbygden är en utpräglad turistort, vilket föranleder ökade arbetsuppgifter för rättsväsendet. Även från lokaliseringsynpunkt ter det sig enligt motionärerna välmotiverat att bibehålla Nedansiljans tingsrätt, särskilt som Leksand tidigare hårt drabbats av statliga koncentrationsåtgärder.

Indragningen av Nedansiljans tingsrätt utgör ett led i den översyn av domkretsindelningen för landets underrätter, varom statsmakterna fattade principbeslut år 1969 (prop. 1969:44, 1LU 1969:38, rskr 283). Till grund för denna översyn ligger de av riksdagen samtidigt antagna riktlinjerna för domkretsindelningen. Den närmare innebörden av dessa riktlinjer framgår av vad utskottet anför i redogörelsen ovan. Anledning finns att understryka att det ankommer på Kungl. Maj:t att i varje särskilt fall besluta om ändring i domkretsindelningen.

Riktlinjerna för domkretsindelningen liksom motsvarande reformer inom polis- och åklagarväsendet motiverades i huvudsak av intresset att skapa rationella arbetsenheter inom rättsväsendet och kan enligt utskottets mening ses som ett led i den av effektivitetsskäl betingade strukturomvandling som under de senaste åren varit utmärkande för det svenska samhället. Efter 1969, då riktlinjerna för domkretsindelningen drogs upp, har den insikten vuxit sig allt djupare att denna utveckling mot större, centralt styrda enheter medför nackdelar bl. a. i form av stora

regionala avvikelser i fråga om service och sysselsättning och svårigheter att upprätthålla en naturlig gemenskap människor emellan. Önskemål har därför med ökad styrka framförts om ett decentraliserat samhälle med bättre regional balans, där arbetstillfällena och service kan beredas invånare i alla orter med traditionell bebyggelse. Från statsmakternas sida har vissa åtgärder i sådant syfte satts in genom de år 1972 och 1973 fattade besluten om ett regionalpolitiskt handlingsprogram och om medlen i den fortsatta regionalpolitiska stödverksamheten m. m. I detta sammanhang kan det finnas anledning att understryka den riktning för de fortsatta regionalpolitiska strävandena som innefattades i statsmakternas uttalanden år 1972 om att arbetet på att tillförsäkra människorna i olika delar av landet likvärdiga levnadsbetingelser måste fullföljas med all kraft samt att hela samhällsverksamheten måste engageras i dessa strävanden.

Utvecklingen mot ett större hänsynstagande till lokala och regionalpolitiska aspekter har enligt utskottets mening medfört att de motiv och värderingar som låg bakom de nämnda riktlinjerna för domkretsindelningen i viss mån förlorat i aktualitet. Riktlinjerna synes därför inte längre kunna tjäna till säker vägledning vid avgörande av frågor om domkretsändringar. Riksdagens ställningstagande förra året i ett ärende rörande ifrågasatt indragning av tingsrätten i Ljusdal belyser vad nu sagts. Som utskottet då framhöll kan de ovan nämnda regionalpolitiska besluten som statsmakterna fattade 1972 och 1973 föranleda ett bibehållande av de efter den 1 januari 1974 bestående tingsrätterna i något större utsträckning än som tidigare kunnat förutses.

Mot bakgrund av det anförda och för att den ovisshet om den framtida domsagindelningen som råder på många håll i landet skall kunna skingras anser utskottet att en översyn bör göras av 1969 års riktlinjer för landets indelning i domsagor och att i samband därmed bör upprättas en plan över de domsagoreglerna som kan återstå att genomföra vid ett beaktande av vad utskottet ovan anförde. Riktlinjerna och planen bör utarbetas av Kungl. Maj:t och utan dröjsmål föreläggas riksdagen. I avvaktan härpå bör åtgärder syftande till indragning av Nedansiljans tingsrätt inte vidtas. Vad utskottet anförde i anledning av motionen 1974:966 bör ges Kungl. Maj:t till känna.

Vad gäller Kungl. Maj:ts förslag till medelsberäkning såvitt avser om- och tillbyggnad av tingshuset i Falun förutsätter utskottet – med hänsyn till vad utskottet nyss anförde – att begärda medel utnyttjas endast för att tillgodose Falu tingsrätts behov av sessionssalar och kontorslokaler. Under hänvisning härtill föranleder Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning inte någon erinran från utskottets sida.

Utskottet hemställer

- A. att riksdagen beträffande Nedansiljans tingsrätt i anledning av motionen 1974:966 ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anförde om nya riktlinjer för landets indelning i domsagor, m. m.,

- B. att riksdagen beträffande medelsberäkningen med bifall till propositionen i denna del till *Byggnadsarbeten för domstolsväsendet* för budgetåret 1974/75 anvisar ett investeringsanslag av 17 000 000 kr.

Stockholm den 18 april 1974

På justitieutskottets vägnar.

ASTRID KRISTENSSON

Närvarande: fru Kristensson (m), fröken Mattson (s), herrar Polstam (c), Larfors (s), Johansson i Växjö (c), Jönsson i Malmö (s), Nygren (s), fru Bergander (s), herrar Nilsson i Visby (s), Fransson (c), fru Wiklund (c), fru André (c), herrar Petersson i Röstånga (fp) och Pettersson i Västerås (vpk).

Reservation

vid *punkten A* i utskottets hemställan av fröken Mattson (s), herrar Larfors (s), Jönsson i Malmö (s), Nygren (s), fru Bergander (s), herrar Nilsson i Visby (s) och Pettersson i Västerås (vpk) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 8 med "Riktlinjerna för" och slutar på s. 9 med "utskottets sida" bort ha följande lydelse:

Utskottet, som i nu förevarande ärende erhållit kompletterande upplysningar av företrädare för Nedansiljans tingsrätt samt för Gagnefs, Leksands och Rättviks kommuner, vill inledningsvis erinra om att Kungl. Maj:t den 29 juni 1970 beslöt att Nedansiljans tingsrätt skulle dras in den 1 januari 1974. Till grund för beslutet låg en i vederbörlig ordning verkställd utredning och remissbehandling, därvid såväl företrädarna för lokala intressen som de regionala och centrala instanserna i allmänhet förklarade sig inse att tingsrätten inte på sikt kunde bestå samtidigt som de framförde önskemål om uppskov med indragningen till dess den pågående fastighetssaneringen i domkretsen slutförts. I anledning av en begäran från Mora regionkommitté att domkretsen för Nedansiljans tingsrätt skulle förenas med domkretsen för Mora tingsrätt fann Kungl. Maj:t i beslut den 27 april 1973 ej skäl att göra annan ändring i 1970 års beslut än att tidpunkten för domkretsändringen bestämdes till den 1 januari 1977.

Motionärerna framhåller att en indragning av Nedansiljans tingsrätt kommer att medföra vissa olägenheter för enskilda och det allmänna, bl. a. i form av försämrad service och minskade arbetstillfällen. Enligt utskottets mening är emellertid dessa olägenheter inte så påtagliga att de - vid en bedömning enligt de riktlinjer för domkretsindelningen som

statsmakterna antog år 1969 – motiverar ett bibehållande av domstolen. Frågor om domkretsändringar kan emellertid som framgår av 1973 års riksdags ställningstagande i ett ärende rörande ifrågasatt indragning av tingsrätten i Ljusdal inte längre bedömas enbart med ledning av nämnda riktlinjer. Även de beslut om ett regionalpolitiskt handlingsprogram och om medel i den fortsatta regionalpolitiska stödverksamheten m. m. som statsmakterna fattade år 1972 och 1973 måste i viss mån beaktas vid bedömningen. Dessa beslut kan, som utskottet framhöll år 1973, föranleda ett bibehållande av de efter den 1 januari 1974 bestående tingsrätterna i något större utsträckning än som tidigare kunnat förutses.

Det bör dock beaktas att riksdagsbeslutet om bibehållandet av Ljusdals tingsrätt inte kan vara vägledande vid ställningstagandet till yrkandet i motionen 1974:966. Leksand är inte ett av de regionala centra, beträffande vilka chefen för inrikesdepartementet i propositionen 1972:111 uttalat att särskilda insatser från samhällets sida kan bli aktuella för att upprätthålla regional service.

Enligt utskottets mening har de regionalpolitiska synpunkterna alltså inte sådan tyngd att de beträffande frågan om bibehållande av Nedansiljans tingsrätt motiverar ett annat ställningstagande än det Kungl. Maj:t stannat för.

I sammanhanget bör också beaktas att utskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande rörande ifrågasatt indragning av Ljusdals tingsrätt framhöll att det inte ansåg sig böra dra upp några närmare riktlinjer för de överväganden som kan erfordras beträffande de efter den 1 januari 1974 bestående tingsrätterna. Det får, uttalade utskottet, liksom hittills ankomma på Kungl. Maj:t att i de särskilda fallen besluta om domkretsindelning.

Denna delegering av beslutanderätten till Kungl. Maj:t anser sig utskottet, liksom år 1973, icke vilja återta.

Under hänvisning till det anförda avstyrker utskottet bifall till motionen 1974:966.

Mot Kungl. Maj:ts medelsberäkning har utskottet ingen erinran.

dels att utskottet under punkten A bort hemställa:

- A. att riksdagen beträffande Nedansiljans tingsrätt avslår motionen 1974:966.

